

Lauri uires
ex Galeno.

floris in thymo, tanquam nondum perfecte floruerit, liquidò deprehenditur. Longitudo arbuscularum cubitorum ternorum est. hec ille. Laurum scriptis commendauit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lauri arboris & folia, & fructus desiccant, & calfaciunt uehementer, plusq; etiam fructus, quam folia. At radicis cortex minus quidem acris est, & calidus, plus tamen amarus, habetq; etiam adstrictionis nonnihil. Quamobrem & calculos confringit, & iecori prodest. Bibitur ex uino fragrante trium obolorum pondere. Arbor δαφνῆ sic Græcis uocata, Latinis Laurus dicitur: Mauritanis, Gaur, seu Gar: Italis, Lauro: Germanis, Lorbeerbaum: Hispanis, Laurel, siue Loureiro: Gallis, Laurier. Huius fructus Græcè δαφνίδες uocantur: Latine, Lauri baccæ: Italicè, Bacche di lauro: Germanicè, Lorbeer.

Nomina.

Πλάτανος.

PLATANVS.

CAP. XCI.

10

Platani con-
sideratio.

TENERRIMA Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluxiones sistunt: tumores, & inflammatio- nes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore col- luit. Virides pilulæ in uino potæ, serpentium moribus auxiliantur: exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. Insidens foliorum, pilularumque lanugo, oculos, & au- res offendit.

PLATANVS Italiae aduena, peregrinaq; est; quanquam regionem diluunt (ut Theophrastus est auctor) multi, magniq; flu- uij. Verùm enim uero si ibi nonnullæ uirescunt Platani plantæ, ut quas ipse Neapoli, & Patavij uidi, sunt quidem ex longinquis re- gionibus allatæ, ut etiam antiquitus à Romanis per mare Ionium inuectæ fuerint, eorum duntaxat umbræ gratia Romæ expetitæ, ubi platani tantum honoris increbuit, ut diu nutritæ sint mero radi- cibus infuso. Nanque hæc arbor plurimum uini irrigatione gau- det: tametsi maiorem in modum fontes, & fluuios amet. Platanus ad amplissimam ramorum amplitudinem adsurgit, adeo ut Li- cinius Mutianus ciuis Romanus, Plinio teste, hoc prodendum es- 30 tiam posteris putarit: qui prouinciæ Liciæ legatus affirmat, in ea fuisse platanum sociam gelidi fontis amœnitate itineri appositam, octoginta atq; unius pedum specu, numerofo uertice, se uastis pro- tegentem ramis arborum instar, & agros longis obtinentem um- bris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxea intus crepidinis co- rona, muscosos complexa pumices: intra quam se epulatum cum duodeuigesimo comite, largè ipsa toros præbente fronde, ab om- ni afflatu securum, optantem imbrium per folia crepitus, letio- rem, quam marmorum nitore, picturæ uarietate, laquearium au- ro, cubuisse in eadem. In Creta insula ad Coryniam platanus ste- 40 tisse fertur apud fontem quendam, quæ folia hyeme non amitte-

ret, sub qua Ioui compressam Europam indigenæ fabulantur. Quæ in Italian inuectæ fuerunt, climatis inclemen- tia in magnam proceritatem non adolefcunt: attamen sunt cortice crasso, fronde uitiginea, lata, longo rubroq; pe- diculo, flosculo paruo ac pallido, baccis rotundis, scabris, & lanuginosis: ex quibus oleum fieri prodidit Plinius libro xv. capite vii. Platani umbra usque eò delectatum Xerxem in terra Lydia scribit Aelianus, ut diem inte- grum sub ea cum maximo exercitu consumpserit, floccipendens tam breui uoluptate tot copias remorari. Platani aduersantur uespertilionibus. Earum pilulæ addito melle, & illitæ, lentigines, ueteresq; nigritias emendant. De platano differuit Galenus lib. viiii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Platanus humidioris, frigidiorisq; essentia est, non ita multò quàm symmetra. Proinde folia uiridia trita, & illita, non obscure phlegmonas nascen- tes adiuuant. Cortex autem, & pilulæ magis desiccantem uim obtinent, ut ille quidem in aceto coctus ad dentium 50 adhibeatur dolores: pilulæ uerò cum adipe ad ulcera ambusta. Sunt autem qui cortice combusto medicamen desic- catorium, & absterforium efficiunt, ut cum aqua lepras sanet, per sese autem illitum, ob humorem nimium, uete- ra, & sordida. Vitandus est puluis folijs arboris insidens: alioqui si spiritu attrahatur, arteriam offendit, ualenter desiccans, & exasperans, uocemq; lædit, sicut sanè etiam uisum, & auditum, si in oculos, aut aures inciderit.

Platani uires
ex Galeno.

Nomina.

Πλάτανος ut Græcis, ita pariter Latinis Platanus appellatur: Arabibus, Dulb: Italis, Platano.

M:Λ:α

Μελία. FRAXINVS.

CAP. XCII.

FRAXINVS arbor nota est. Cuius foliorum succus, & ipsa ex uino pota, & illita uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ligni ramenta, scobemque potu perniciem asferre tradunt.

FRAXINVS arbor est notissima. Eius (ut Theophrastus memoriae prodidit lib. III. cap. XI.) duo reperiuntur genera: quorum alterum excelsum, procerumque est, lignum habens candidum, crassiuenum, neruatum, mollius, enodius, ac crispus: alterum humilius, minus auclile, scabrius, durius, & flauius. Folia laurinis, lauri latifoliae similia, in acutius tamen coacta, & ambitu leuiter serrata. Ramulus totus, quem folium unum putaueris, quod simul cuncta folia ferat, singulari pediculo, & singulis folijs coniugatum, ueluti per genicula, penditibus constat: amplo interuallo coniugationibus distinctis, perrinde atque in sorbo. Fert fructum in siliquis minutum, nucosum, qualem amygdale, gustu subamarum. Tradidit Plinius fraxini folia iumentis mortifera, ceteris ruminantium innocua. Quae de taxo, non de fraxino Theophrastus prodidit, inquiens. Si iumenta (ut ferunt) taxi folia comederint, emoruntur: si ruminantia, nihil incommodi patiuntur. Sed nominum uicinitate Plinium deceptum esse crediderim: nam Graecis fraxinus μελία, taxus uero σμίλαξ, & μίλος appellatur. Vnde unum pro altero sumens Plinius, facile (ut diximus) in errorem incidit. Rei fides fuerit in hoc Plinium lapsum fuisse, clara in Italia experientia: siquidem taxi folijs, non fraxini iumenta non ruminantia necantur. Quinimo haec salutare praestant remedium lethibilibus serpentium uenenis: quibus adeo inimica est fraxinus, ut ne matutinas quidem occidentisue umbras quam libet spatiosas serpens arboris huius attingat. Quapropter expertum proditur, si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem. Mira naturae benignitas, priusquam haec prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Fraxini species sunt Ornus, itemque Orneoglossum dictum, quod ferat semen illud, quod auis linguam appellant, ut ipsum quoque fraxinus fert. De quo differens Plinius libro XXIII. cap. VIII. mederi id iocineris, & lateris doloribus in uino tradidit: aquam, quae subdit cutem, extrahere: corpus obesum leuare onere, et ipsum sensim ad maciem reducere. Id quoque in recentiorum medicorum usu est ad stimulantem uenerem. Folia fraxineis similia fert stirps illa apprimè celebris, quam uulgo DICTAMVM ALBVM nuncupant, ob idque a recentiorum nonnullis punila fraxinus cognominatur. Haec nullis tam Graecorum, quam Arabum auctoribus (quod equidem legerim) usquam descripta est. Quare non possum non admirari, quoniam pacto sibi dictami nomen uendicauerit. Ea est uisu pulcherrima, speciosaque: floribus formosis, impensè redolentibus, in purpura albicantibus, citrei arboris modo. Radix ei candida, odore hirci, amaro sapore: proinde mirum non est, si uentris tinea perimat. Tradunt etiam suapte ui pollere aduersus lethalia uenena, ac omnium uenenosorum animalium morsum, ictumque, nec minus aduersus pestilentiam. Prodest stomachicis, & suspiriosis. Elicitur e floribus aqua, quae naribus infusa capitis morbos frigiditate obortos mirifice propellit. Quae arbor Graece μελία, Latine Fraxinus appellatur: Italicè, Fraxino: Germanicè, Eschern, Eschebaum, Steyneschern: Hispanicè, Fresno, & Frexo: Gallicè, Fraisine.

Fraxini histo. ex Theophr.

Plinij lapsus.

Fraxini species ornus.

Dictami albi consideratio.

Nomina.

DICTAMVM ALBVM.

POPVLVS ALBA.

POPVLVS NIGRA.

Λεύκη, καὶ Αἴγυρος. POPVLVS ALBA, ET NIGRA. CAP. XCIII.

POPVLVS albæ populi cortex uncia unius pondere, ischiadicis, ac urinæ stillicidio prodest. sterilitatem inducere tradunt, si cum mulino rene bibatur. Folia quoque cum uino post purgationes pota idem præstare produntur. Tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ, quæ primo foliorum partu exiliunt, trita & cum melle illita, oculorum hebetudini medentur. Memoriam prodiderunt, corticem albæ populi, & nigrae particulatim cæsum, & fulcis stercoretis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigrae folia cum aceto illita, magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lacrymam populorum commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrisophorum. Id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur: tritum, potumque stomachi, uentrisque fluxiones sistit.

Populorum
consideratio.

POPVLVS Theophrasto tripliciter recensetur genere lib. III. cap. XIII. de historia plantarum, ubi sic habet. Populus alba, nigraque, uniformes habentur: ambæ natura erectæ, sed excelsior, leuiorq; nigra: figura foliorum adsimilis, & ligni materies albedine similis uisitur: utraq; ne florem quidem habere existimant. Κερκίς (quam quidam Alpinam, quidam Lybicam uertunt) populo albæ non absimilis, cum magnitudine, tum uero quod ramis albicantibus spargitur: folio hederæ, sed parte altera sine angulo, altera uero oblongo, inq; angulum exeunte acutition: colore parte resupina, pronaq; ferme simili: pediculo prolixo, tenuiq; annexo. quamobrem non erecto, sed inflexo. Cortice asperiori, quam populus alba, scabriorq; ut pyrus syluestris. hæc Theophrastus. Priora omnibus passim nota sunt. Sed quænam arbor nobis sit κερκίς, non satis compertum habeo. quanquam in sylua, quam Goritenses uulgo appellant il Panauizzo, arbor hæc, cuius hic inaginem damus, crescit betulae æmulla: quæ mihi quidem Lybicam populum representare uidetur. Plinio hæc libro XVI. capite XXIII. minima folio est, ac nigerrima, fungisq; enascentibus laudatissima. Alba folio bicolor, supernè candicans, inferiore parte uiridi. Sed hic Plinius aperte errore notatur, quod hæc contra supernè uireat, infernè uero albicet, candida efflorescente lanugine, quæ tamen in nigra non uisitur, ut Plinius existimat, cum indifferenter inquit. Populorum folijs grandissima lanugo. Sed & tertio idem errasse deprehenditur: quippe qui scripserit eodem libro capite XXVI. populum nec fructum, nec semen ferre, cum tamen utraq; fructum ferat, uuarum speciem præ se ferentem, intus alba lanugine refertum: atq; etiam scribat Dioscorides, semen ex aceto potum comitialibus prodesse. Sed quid opis est pluribus.

Plinij plures
lapis.

POPVLVS LYBICA.

pluribus, si Plinius seipsum accusat e siquidem libro XXIII. cap. VIII. populum & uuas, & semen ferre fatetur, illas utiq; unguentis, hoc uero comitalibus praefrens. Sed caueant myropole, ne ob id communis usus unguentum populneum uocation, ex populi uuis conficiant, ut Ruellius credidit a Plinio deceptus, & quod ijs ad unguenta odorata uteretur antiquitas. Quandoquidem Nicolaus Myrepsicus non uuas, sed germina, uere primo prodeuntia admisset: odorata enim sunt, & ceraginosi, cum tamen nullus prorsus uuis sit odor. Verum enim uero an antiquitas populi uuas odoratis unguentis admiscuerit, dubitandum sane est. Nam Plinio libro VII. cap. ultimo, ubi de unguentorum materia egit, nil aliud est populi uua, quam bryon, Latinis muscus uocatus. Quem etiam praeter cedrinum, & quernum praetulere ad unguenta Dioscorides, & Galenus, & inter alia odorata recensuerunt. Quo fit, ut facile credi possit, Plinium errore ductum existimasse, muscum in populo nascentem nihil ab eiusdem uuis differre, cum inquit. Eodem & bryon pertinet uua populi albæ. Optima circa Enidum, & Cariam, in siccitibus, aut siccis, asperisq; locis. Secunda in Lycia cedro, hæc ille. Sed cum cedrus nullas fratas uuas, sed muscum perquam odoratum, hinc Plinij error manifeste deprehenditur. Populus utraque frequentissima nascitur in agro Mantuano, ac Ferrariensi, non modo in Padi amplissimi fluminis litoribus; sed & per agros, & prata in fossarum aggeribus. Ideoque fabulantur poetæ, isti Phaëtonis fulmine sorores fletu mutatas in populos arbores iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocant, ex corticis meatibus instar auratae lacrymæ, electrum, siue succinum fundere, ut adhuc uiuentes lacrymas effundebant: quæ nostro tempore in orbiculos, quibus Deipara uirgini sceminae salutationes enumerant, effunguntur, & uulgaribus & infimis mulierculis monilium uice, collo gestantur decoris gratia. Quare Dioscorides, qui poetarum fabellis adhibere fidem haud quaquam censebat, noluit pro comperto fabulosam succini historiam asse-

Ruellij erratum.

Poëtarum fabula.

re, sed dubiam, & suspensam tenere. Ideoq; inquit. Lacrymam populorum commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrysoforum. Ex quo facile percipi potest, quod cum Dioscorides aliquid de succino suis monumentis mandare decreuisset, nullam eius certam tenens historiam, ipsam populi generi utrique adiunxit: ea tamen ratione id diiudicans, quod non alio in huiusce operis loco aptius succinum accommodari posset. Quandoquidem in fabulis nactus esset poetæ cecinisse carminibus, succinum populos fundere: tamen si non ignoraret, succinum populorum gnomi esse nequaquam. siquidem huic fabulae datus est locus ob succini innumeros globulos, qui olim filo traieci ab Eridani accolis collo suspendebantur. Quippe cum plerique ipsorum, praesertim uero sceminae, ob nimis humidum regionis aërem in gulae morbos, ac strumas incurrerent, his existimabant succinum aduersari. Quod fortasse non erat ab omni ratione alienum: namq; cum facultatem habeat succinum sistendi fluxiones, collo etiam gestatum, facile inhibere poterat, ne capitis destillationes in guttur defluerent. Quo fit, ut non demirer, si etiamnum Germani in oculorum defluxionibus magno successu succineos globulos occipitio adnectant. Reperio in enarranda Succini historia, auctores complures, sed re uera admodum uarios: qui etsi grauius (ut historicos decet) hac de re loquantur; tamen cum ipsi succini originem nusquam uiderint, & quicquid de eo scripserunt, alijs acceptum referant, his nulla, aut sanè paucæ adhibetur fides. Philemon succinum fossile esse dixit, & in Scythia erui duobus in locis, uno candidum, altero uero croceum. Sudines, & Metrodorus succinum prodiderunt in Liguria arboribus effluere. quod Sotacus credidit in Britannia euenire. Pythias tradidit esse locum in Britannia prope Gutones, ubi à fluctibus maris non procul ab Abalo insula succinum aduehitur: quo incolæ ad ignem pro ligno utuntur, ipsiq; Teutonibus uendunt. Nicias historicus succinum solis radiorum succum esse uoluit: hic enim credit radios uehementius actos in terram pinguem sudorem in ea parte relinquere, deinde aestate sicari, & à fluctibus maris in Germanorum litora eijci. Idem & Aegypto nasci simili modo dixit. Item in India, gratiusq; thure esse Indis. Non defuerunt etiãnum, qui succinum nasci tradiderint iuxta mare Atlanticum in lacu Cephiside dicto, qui sole excalfactus è limo fundat electrum. Non de sunt praeter hos plures, qui de succino differentes in diuersas uerint sententias, quas nunc, utpote non probandas, silentio inuoluam. Vnde iure dici potest, succinum apud eos uel cereum, uel figulino luto simile haberi, cum ipsum in tot uarias formas, ac imagines transformauerint. Sed ut tandem referam, quod pro comperto habetur, gignitur succinum in insulis septentrionalis oceani. Id olim à Germanis Glesum appellabatur: unde à nonnullis, qui erant cum Germanico Casare, ibi clasibus rem gerente, una insularum ob succini copiam, Glesaria fuit appellata, quæ prius Austrauia à barbaris dicebatur. Hic nimirum (ut Plinius inquit) nascitur succinum arboribus pinei generi defluens in terram, ubi postea densatur. Cùm uero intumescens æstus fertur in proximas syluas, ex ijs in se rapiunt fluctus maris, & in Germanorum litora expuunt. Itaq; Cornelius Tacitus rectè scri-

Succini uaria historia.

Succini uaria historia.

ptum reliquit. Germanos huius maris accolae solos omnium succinum habere, & legere. Quod succinum sit arboris ex pinorum genere lacryma, olim Romanis testimonium perhibuit quidam eorum eques illuc missus ad id comparandum à Iuliano curante gladiatorium munus Neronis principis, qui ea litora peragravit, ipsum vidit, ueram eius originem didicit, & secum ingentem copiam Romam inuexit. Præterea succinum esse pineæ arboris gummi indicio est pineus in attritu odor, & quod accensum tedæ & resinarum modo deflagret. Liquorem esse copiose stillantem, tenacem, ac lentum, argumento sunt quædam intus implicata, ut formicæ, culicæ, ac etiam lacertæ, fistucæ, ac paleæ, quæ transparentia inspicuntur. Cùm enim hæc animalia, & alia stramenta humoris lentore facile implicentur, durefcente deinde materia, ueluti carcere includuntur. Hæc partim ex Plinio, partim uerò ex aliorum scriptis decerpimus. Tametsi rationibus non spernendis probare nitatur Georgius Agricola, succinum non aliud esse, quam bituminis genus, quod à quibusdam scopulorum crepidinibus erumpens in mare defluit, ubi aquarum falsedine durefuit. Nam succinum, quod nigerrimum est, ex quo etiamnum globuli ad angelicas numerandas salutationes conficiuntur, aliquid cognationis cum pissasphalto habere uidetur. Adde etiam quod à pinis, neq; ab arboribus alijs resinam per se fundentibus tam pullo colore nulla defluit lacryma: Succinum incoctum adipe lactentis suis expolitur, & redditur translucidum, quemadmodum tradit Archelaus, qui rubeam corticibus arboris, ex qua defluit, inherens, se uidisse affirmat contra Agricolæ sententiam. Quo fit, ut de succini historia adhuc lis sub iudice pendeat. Ceterum comperit est, quod sicuti magnes ferrum respuit, si adsit adamas, uel si allio affricetur; ita nec succinum ad se paleas alliciat, quæ sint oleo perfusæ. Verim eorum opinio uana est, qui succinum tradiderunt peculiari dote ocimum respucere: nam ipse sæpe ac sæpius huius rei periculum feci, & semper succinum ad se ocimum trahere comperi. Officinae communi nomine succinum uocant Karabe Mauritanos secute. Licet Brasauolus Ferrariensis in suo de simplicium examine deceptus existimauerit, Arabum Karabe succinum esse nequaquam, sed uerum populi albæ gummi, Serapionis, & Auicennæ testimonio: etsi eorum neuter, sicut nec Dioscorides, quem illi sequuntur, id quidem pro comperito asseuerauerit. Namq; Serapio (ut in omnibus adsolet) quicquid de Karabe adnotauit, uerbótenus ex Dioscoride deprompsit, sic inquit. Et dicitur, quod gummi Haur romi, quod nascitur iuxta fluium, qui dicitur Eridanus, quando distillat in flumine illo, coagulatur ibi, & est illud, quod dicitur Alipton, id est electrum, & sunt, qui nominant ipsum Arfopodon, & est Karabe. Eadem sententia elicitur ex Auicenna: quippe qui capite de Haur, itemq; capite de Karabe, non asserat eam esse populorum gummi, sed quod ita perhibetur. Nec alia ratione duobus capitibus de Karabe differuit, nisi ut ostenderet, Karabe per se à populorum gummi differre. Præterea comprobatur id esse Karabe apud Mauritanos, quod electrum apud Græcos, nominis significatum: quandoquidem Karabe lingua Persica, Auicenna auctore, non aliud designat, quam rapiens paleas. Quod sensu comprehenditur proprium esse succini, aut electri, non autem populorum gummi. Insuper astringentes pastillos, quos Galenus lib. vii. de compositione medicamentorum secundum locos, Paulus sui uoluntatis etiam septimo, & Actuarius in suo de compositione medicamentorum, electri trochiscos uocant, Arabes de Karabe appellant, eosdem à Galeno, & Paulo assumentes. Quo fit, ut hac in re manifeste aberrasse Brasauolus deprehendatur. Itaque dicendum esse putauerim, electrum idem esse apud Græcos, quod succinum apud Latinos, & Karabe apud Arabes. Neq; etiam illud ideo populorum gummi esse crediderim, ut Brasauolus asseuerat, quod Paulus quoque dixerit: Electrum populi albæ lacrymam dicunt, quæ iuxta Eridanum amnem distillat, & in spissitudinem coit, aureo colore. Nam his uerbis non probatur electrum esse albæ populi gummi, sed id tantum refert ex aliorum opinione, quemadmodum fecit Dioscorides, quæ secutus est Paulus. Ex his igitur satis patere arbitror, falsum esse, quod idem sint electrum, gummi populi, & Karabe: quin potius clarum, succinum, & gummi populneum esse inter se diuersa. Credidit Demonstratus fieri succinum ex hincis urina (quemadmodum credere pharmacopola, & uulgo medicorum ex eadem fieri lapillos, quos hincis appellant) succinum asserens, quod flauescit, fieri ex urina maris, albam uerò ex urina femine. Quibus refutatur Plinius: quandoquidem ipse manifeste dicat, hoc esse falsum. Quod cùm & Diocles, & Theophrastus credidissent (non autem Dioscorides, ut ei falso Brasauolus imponit de lapidibus hincis agens) eos eiusdem criminis Plinius accusat. Quod autem Diocles, & non Dioscorides (ut Brasauolus putat) huius erroris accusetur, ostendit ipse Dioscorides libro secundo capite de urina, ubi in eandem Plinij sententiam ueniens, hæc uerba protulit: Lynceis urinam, quam hincurium appellant, simul ac excernitur, glaciari, coire uero in calculi duritiam, uulgo creditum est, quare quod de ea proditum est, uanum esse conuincitur. Est enim quod à nonnullis uocatur succinum pterygophoron, ideo dictum, quod pennas ad se alliciat. At cùm Brasauolus minus fortasse accuratè Dioscoridis uerba legendo percurrens, dixit de Karabe agens, sensisse Dioscoridem electrum esse lapillum, in quem hincis urina concreuit. Quod tamen falsum esse facile constat ex prædictis Dioscoridis uerbis. Ceterum eum non desint etiam poetæ, qui Phæthontiadæ non in populos, sed in alnos mutatas fabulentur, Alni quoq; historiam, & uires, præcedentibus adnectere non ab re fore existimauimus. Est itaque ALVNS (ut Theophrastus est auctor lib. iii. cap. xiiii. de plantarum historia) sterilis & unigena, natura caudice recto: ligno, medullaq; molli, adeo ut graciliores uirgæ totæ concuantur: folio pyri, sed ampliore, neruosioreq;: cortice scabro, rufiq; intus, qua de causa coria tingit: radice summa, nec maiore, quam laurus. nascitur in aquosis, alio nullo pacto. hæc tamen Theophrastus. Qui tamen eodem lib. cap. xv. non utiq; pyri folio alnum uirescere tradidit, sed ponticæ nucis. Nec eandem prodidit esse sterilem libro eodem cap. vi. cùm inquit. Terebinthus circa tritici messem, aut paulò serius semen reddit: fraxinus, atque acer æstate: alnus, nux iuglans, pyrorumq; syluestrium genus quoddam autumno. Quo fit, ut alterum omnino suspicandum uideatur, aut sibi ipsi Theophrastum repugnare, aut eius codicem his locis mendis scaterere. Alnus in Italia nascens, folio est coryli crassiore, neruosioreq;: materie molli, rubente, in aquosis frere semper proueniens. Hetrusci uulgo appellant onio: alij uerò in Italia auno. Italica fructum fert uiridem, oblongum, moris forma similem, squamis quam plurimis in se compactis. Maturefcit

Brasauoli opinio reprobata.

Brasauoli lapsus.

Alni historia, & uires.

Maturefcit autumno, minuto intus semine, colore in nigrum fuluo. Præfertur lignum ad ædificiorum fundamenta. quæ in fluminibus, lacubus, paludibusq; fiunt, quod in aqua nunquam putrescat. Ob id enim expetitur maxime Venetis ad iacienda palatiorum, ædumq; fundamenta, quod crebro fixa non modo ad æternitatem permaneat immortalis, sed quod ingentes admodum ferat moles. Recentia folia tumores imposita dissoluant, & inflammationes restinguunt. Eadem nudis pedum plantis supposita uiatoribus itinere defatigatis leuamentum præstant. Quin & rore matutino madentia cubiculis ad necandos pulices per æstatem utiliter sparguntur. Præstat cortex tingendis corijs atro-

BETULA.

colore. Sed nec BETULA omittenda uidetur: quæ cum cortice albo sit albæ populo adfinitis, nunc nobis sese offert describenda. Hæc Theophrasto folio est caryæ sic Græcis uocatur (quid autem sit caryæ compertum hactenus non habeo) præterquam quod paulo angustiori, cortice autem uersicolore, & materie leni, non nisi ad baculos utili. Plinio lib. XVI. cap. XVIII. Betula arbor est Gallica mirabili candore, atq; tenuitate: terribilis magistratum uirgis: eadem circulis flexilis: item corbium sportis. Bitumen ex ea Gallie excouunt. hactenus Plinius. Betula in Tridentino agro frequentissima prouenit, materie adeo tenaci, lentæq; ut ad uasa uinaria cingenda circuli ex ea parati omnium præstantissimi habeantur. Ananij è suis Betulis non modo optimos consueunt carbones, ad coquenda liquandaq; metalla, sed è delibrato, contortoq; cortice, faces ad nocturna lumina parant, quæ quod bituminosa pinguitudine redundant, tedæ modo confla-grant, & resinofum quoddam picis colore reddunt. Nec fortasse alia de causa Betula dicitur, nisi quod bitumine scateat. Hanc Tridentini corrupta uoce uulgo appellant Bedollo. Gaudet frigido tractu ac niuoso: folio est nigre populi, sed parte prona asperiori, uiridioriq; per ambitum serrato, & minutissimis quibusdam punctis, ipsiq; albicantibus in uniuersum resperso. Sterilis hæc, nec fructum ferens. Huius caudex crebro perforatus ingentem aquæ copiam reddit, cui uim maximam inesse quidam asserunt ad comminuendos tam renem, quam uiscera calculos, si diutius bibatur. Eadem maculas in cute delet, nitoremq; conciliat: oris ulcera sanat collutione ex ea facta: Foliorum succus coagulo admixtus, caseos acarie, & uernibus uindicat. Sed iam ad Populos, & ad Succinum nostra reuertatur oratio, in quibus medicinæ nobis reddenda ratio est, ut in omnibus ferè facere consueuimus.

Betulae consideratio.

Betulae uires.

Populorum uires ex Gal.

Succini uires.

res calidi facultate quidem sunt in primo recessu à temperatis: sed in differentia, quæ habetur in siccando & humectando, paulim à temperatis & medijs ad siccius deflexerunt: uerion & subtiliorum potius, quam crassiorum sunt partium. Et folia quidem ipsius quodammodo floribus similia sunt, nisi quod ad omnia imbecilliora, minusq; efficacia. Sed & resina eius floribus similem facultatem obtinet, atque etiam calidiorum. Porro semen tum resina, tum floribus & subtiliorum est partium, & exiccantijs: non tamen est admodum calidum. Deinde libro VII. eorundem simplicium idem Galenus Populi albæ uires descripsit his uerbis. Populus alba arbor mista quodammodo temperaturæ est, ex aqua tepida, & terrena extenuata essentia. quamobrem & abstergentis facultatis est particeps. hactenus Galenus de uiribusq; Populi facultatibus. Caterum non inuenio Galenum Succini meminisse in simplicium medicamentorum censu. qui tamen lib. VII. cap. IIII. de compositione medicamentorum secundum locos pastillum ex succino confectum ab Asclepiade transcripsit: quem quidem is hæmoptoicis, longo tempore tussientibus, & recentibus phthisicis, purulentis è pectore difficulter eicientibus, suppuratis, coeliacis, dysentericis, & inflatis conferre tradidit. Atqui referunt Prætheni, in quorundam litorum fluctus maris succini plurimum expuunt, eius genus quoddam reperiri, quod plane crystallum representat. Huic uim mirabilem inesse testantur, quò scilicet foemina deprehendatur an uirgo sit & incorrupta, necne. Nam si ex uino icium exhibeatur, efficere aiunt, ut corrupta & uitata protinus urinã reddere cogatur, id quod uirgini euenire negant. Arbor Ἀσκη Græcis dicta, Latinis Populus alba uocatur: Arabibus, Haur: Italis, Popolo bianco: Germanis, Bellen, Poppelbaum, & Sarbaum: Hispanis, Alamo blanco: Gallicis, Peuplier. Quæ uerò Ἀσκη Græco nomine, Latino Populus nigra uocatur: Mauritano, Haur romi: Italico, Popolo nero: Germanico, Aspen, aut Poppel ueiden: Hispanico, Alamo nigrillo: Gallico, Tremble, & Peuplier. Quod Græcè ἤλεκτρον καὶ χρυσοκόρον, Latine Electrum seu Succinum dicitur: Arabice, Karabe siue Kabre: Italicè, Succino, & Ambra gialla: Germanicè, Agstein, aut Boernstein: Hispanicè, Esclarimente, aut Ambar: Gallicè, Ambra.

Nomina.

MACER.

CAP. XCIII.

MACER ex Barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu perquam astringens. Qui contra cruentas excretiones, dysenterias, & alui fluxiones bibitur.

NVNQVID

Maceris, & Macis discrimen.

Maceris facultates ex Gal.

Monachorum opinio falsa.

Nomina.

Vlmi historia.

NUNQUID officinarum Macis, quo myristicæ nuces prætextus instar conteguntur, Dioscoridis sit Macer, non modo dubitandum est, sed etiam credendum (ut ego arbitror) magnam inter utrumque esse differentiam. Cùm enim Dioscorides dicat: Macer, qui ex Barbaria aduehitur, est cortex crassus, flavescentis, & gustu perquam astringens; manifestè declarat, Macerem non esse officinarum macim, quòd hoc tenue sit, gustu feruens, acre, perquam odoratum, amariusculumq; . Adde quòd dixerit Plinius lib. XII. cap. VIII. Macir ex India aduehitur, cortex rubens, & radicis magnæ, nomine arboris suæ: qualis sit ea, incòpèrtum habeo. Hanc etiãnum differentiam non ignorauit Serapio: nam postquam tradidisset ex auctoritate Isach, Macim esse nucis odoratæ operimentum, dixit secus esse, de quo loquebatur Dioscorides: quippe quòd scriptum reliquerit, Macerem esse ligni corticem, siue corium. Quòd cum còmpertum haberet Auicenna, de utroq; seorsum tractauit, & Macim odoratæ nucis inuoluerum ad caput 456. relegauit: Macerem uerò radicis corticem capite 694. sub titulo Thalifar descripsit. Præterea maximo est argumento, quòd Macis & Macer utiq; inter se differant, quòd Dioscorides, Galenus, & Paulus de odoratis nucibus, quorum Macis est tegumentum, nihil scriptis memorie reliquerint. Quippe si Macer, qui eis conuehebatur, Macis nobis uulgare extitisset, credendum sanè est, quòd cum illo quoq; aduectæ essent myristicæ nuces: quarum illi historiam, & facultatem, cum sint & in uiribus, & in odore admirabiles, nequaquam describere prætermisissent. De macere Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, hæc scriptis tradidit. Macer cortex est, qui ex India conuehitur, gustu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum sanè redolens, ut pleraq; aromata, siue odorata, quæ ex India conuehuntur. Videtur itaq; & ipse ex mista constare essentia, pleraq; terrena frigida, paucula uerò calida, & tenuium partium. Quamobrem ualenter desiccatur, astringitq;: proinde cœliaci, & dysentericis miscetur facultatibus: in tertio exiccantium consistens ordine, in caloris, frigorisq; differentia neutrum insigniter efficiens. hæc Galenus. Ex quibus haud obscure colligi potest, quòd Macer longè differat à Maci. namq; ipse gustu non reperio hoc esse adeò acerbum, nec tam leuiscule acrimoniæ: quin potius si degustetur, linguam, & fauces admodum uellicat: odorem iucundum perfundit, & leuiscule amarorem quadam cum siccitate relinquit. Quòd facile ostendit, quòd Macis tantum calidi, quantum sicci conceperit, uel fortasse plus calidi: & quòd pleraq; ipsius essentia sit tenuium partium. Idcirco errare non crediderim, qui dixerint Macim odoratum excalfacere, & pariter siccare in fine secundi, uel in principio tertij. Quamobrem id Macer esse non potest, cum dicat Galenus constare macerem essentia pleraq; frigida terrestri, paucula uerò calida. Quibus facile concludi potest, quòd macer à Dioscoride, & Galeno descriptus hoc æuo ad nos non aduehatur: siquidem nullus in officinis reperitur cortex, qui possit maceris historiam expiere. Et quanuis Monachi illi, qui in Mesuem commentarios scripserunt, nullam inter macim, & macerem ponendam esse differentiam pro certo affirmant; nulla tamen auctoritate (quod equidem sciam) aut ratione nituntur. Ceterum haud ignorandum est nec Galeno, nec Plinio, quòd dixerint ex India aduehi macerem, Dioscoridem repugnare, cum ex Barbaria ipse afferri dixerit: quoniam (ut Ptolomeus est auctor) quadã in Indo fluuii insula, uel urbs sita est, quæ Barbaria dicitur, ex qua facile comportabatur macer. Vel quòd afferretur ex Arabia eo maris sinu, qui à Barbaria insula Barbaricus appellatur. Quãdòquidem (ut inquit Strabo) omnia, quæ in India proueniunt, ea scilicet parte, quæ ad austrum uergit, similiter in Arabia nascuntur. Mácisq; ut Græcis, ita Latinis Macer, atq; etiam Machir appellatur: Arabibus, Thalifar: Italis, Macero. Quòd Arabibus Bisbese, recentioribus Græcis Μάκισ; quemadmodum et Latinis, & Italis Macis nominatur: Germanis, Muscaten blumen: Hispanis, Macias, & Macas.

V L M V S .

Πτελέα. V L M V S . CAP. XCIV. V L M I & folia, & cortex, & rami vim habent spifandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur: vulnera glutinant, sed multo magis corticis tilia, si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morè flecti potest. Crassior cortex in uino, aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum, corticis, aut radicis foueantur. Humor in folliculis enascens prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, faciemque splendidiorè præstat: quidam siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. Folia cùm tenerescunt cocta, olerum more ad obsonia usurpantur.

TAMETSI Vlmi notissima omnibus ferè sit arbor; non tamen ob hoc silentio inuoluenda putauimus, quæ de ea posteritatis memorie prodidit antiquitas. Vlmi itaq; (ut Theophrastus est auctor lib. III. cap. XIII. de plantarum historia) duobus distinguitur generibus: cuius altera montana, quam Græci ορεινή λέαν

λεαν uocant: altera campestris, ulmus proprie uocata: fruticosior haec, illa uero auctior: folium indiuiduum, leuiter circumferratum, oblongius quam pyro, scabrum, non laeue. Praestat haec arbor & amplitudine, & celsitudine, non crebra circa Idam, sed rara, irriguis amica: materies flaua, robusta, neruosa, deformis, ut quae tota cor sit. Utuntur ea ad fores lautiores: uiridis facile caeditur, sicca difficile. Sterilis denique putatur: sed gummi in petiolis gignit, & animalia quaedam culicea: cachryes peculiare gerit, autumno multas, minutas, nigras: ceteris uero temporibus quid ferat, minus animaduersum est. haecenus Theophrastus. Plinius uero quatuor ulmi genera statuit lib. xvi. cap. xvi. his uerbis. Inter has, atque frugiferas, materie uitiumque amicitia accipitur ulmus. Graeci duo eius genera nouere: montosam, quae sit amplior: campestram, quae fruticosa. Italia attineas uocat, excelsumas: & ex ijs siccanas illis praefert, quae non sunt riguae. alterum genus Gallicas. tertium nostrates, densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore. quartum syluestre. Attineae non ferunt samaram, ita uocatur ulmi semen: omnesque e radicum plantis proueniunt, reliquae uero semine. haec Plinius. Qui tamen uia cum Theophrasto errasse deprehenditur, quod hic ulmum cuiusuis generis sterilem esse scripserit: ille autem, quod attineam sic Italis appellatam, semen nullum ferre prodiderit. Quandoquidem Theophrasto praeter id, quod experientia nobis compertum est, repugnat Plinij autoritas: quippe qui ulmos omnes praeter attineam semine prouenire scribit. Plinio deinde, qui attineam semen ferre negat, resagatur Combelli lib. v. cap. vi. cion inquit. Ulmorum duo esse genera conuenit, Gallicum, & uernaculum: illud attinia, hoc nostras dicitur. Attiniam ulmum Tremellius Scrofa non ferre samaram (quod est semen eius arboris) falso est opinatus. Nam uariorem sine dubio creat, & idcirco plerisque & sterilis uidetur, seminibus inter frondem, quam prima germinatione edit, latentibus. Itaque nemo iam ferit ex samara, sed ex sobolibus. Est autem ulmus longe laetior, & procerior, quam nostras, frondemque incundiorum bubus praebet. Sed ulmi facultates haec sunt. Folia, & cortex, & rami uim habent spissandi, & uulnera contrahendi. Corticis utique interior tiliat, lepras sedat, & folia ex aceto illita. Corticis denarij pondus potum in hemina aquae frigidae aluum purgat: pituitasque, & aquas priuatim trahit. Imponitur & collectionibus lacryma: & uulneribus, ambustisque decocto fouere prodest. Humor in folliculis arboris huius nascens cuti nitorem inducit, faciemque gratiore praestat. Cauliculi foliorum primi uino decocti tumores sanant, extrahuntque per fistulas. Idem praestant e tiliat cortices. Multi corticem commanducatum uulneribus utilissimum putant. Folia trita, aqua aspersa, pedum tumori. Humor quoque e medulla castratae arboris effluens capillum reddit capiti illitus, defluentesque coctinet. Haec Plinij uerba de ulmi facultatibus lib. xxi. cap. viii. Ceterum humor in folliculis ulmi contentus (ut ego experientia compertum habeo) medetur puerorum enterocelis, si splenia siue linteola in eo madefacta saepe inguini partis ruptae super imponantur, atque inibi subfemorali, quod Italis uulgo brachiere appellatur, subligentur, & constringantur. Quin & corticis radicem decoctum articulorum duritias emollit, & neruorum conuulsiones resoluit, si in fotus, uel balnei modum adhibeatur: item tumores discutit, quos iugi attritus in collo bouum excitauit. Ulmi meminit Galenus lib. viii. simpl. medic. sic inquit. Ulmi folijs quandoque recens uulnus glutinauimus, confidentes adstringentem pariter & abstergentem inesse illis facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est, & adstrictorius: itaque cum aceto & lepram sanat. Porro uiridis etiamnum ac recens, si uulneribus uinculi uice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem uim obtinent: nam & decocto earum quidam perfundunt fracturas, quae tophe, siue callo inducto opus habent. Huius arboris nomen Graecum est πτελέα: Latinum, Ulmus: Arabicum, Didar, Dirdar, seu Luzach: Italicum, Olmo: Germanicum, Ylmen, Ristholtz, Lindbast, Yffenholtz: Hispanicum, Ulmo: Gallicum, Orme.

Theophr. & Plinij error.

Ulmi facultates ex Plin.

Ulmi uires ex Galeno.

Nomina.

Σαπρότης ξύλων. LIGNORVM MARCOR. CAP. XCVI.

Ex caudicibus, lignisque ueteribus caries congeritur. quae farinae modo illita ulcera purgat, & ad cicatricem perducit: serpens cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisque imposta illinatur.

NON sane prorsus negligenda est lignorum ueterum, & contabefactorum caries, cum tanta facultate polleat, ut ulcera expurget, solidetque, & eadem serpentina sistat. Quod eo praestat efficacius, si ex lignis arborum colligatur, quae tum adstringendi, tum etiam abstergendi uim possident. Quo fit, ut ligni Guaiaci caries ceteris hac in re facile praestet: quippe quae non modo ulcera, quae contumacia non sunt, sanat; sed & quae cacothie dicitur, quaeque Gallica peste contracta sunt. Quare pudendorum exedentibus ulceribus inpersa mirifice medetur. Ceterum non modo lignorum marcor, siue caries in medicum usum uenit, sed & VERMES in cariosis lignorum caudicibus nascentes, si Plinio credimus, qui libro xxx. cap. xiii. de his sic scriptum reliquit. Cossi, qui in ligno nascuntur, sanant ulcera omnia: nomas uero combusti, cum pari pondere anisi, & ex oleo illiti. Delicatiores fuisse hos olim & in cibis idem posteritatis memoriam tradidit lib. xvii. cap. xxiii. cum inquit. Vermiculantur magis, minusue quaedam, omnes tamen ferre, idque aues cau corticis sono experiuntur. Iam quidem & in hoc luxuria esse coepit, praegrandesque roborum delicatiores sunt in cibo, cossos uocant: atque etiam farina saginati, hi quoque altiles fiunt. Quapropter mirum non fuerit, si etiam antiquitas cicadas, quae nondum alas deprompserint, in cibis deuorauerit, Aristotelis testimonio, qui etiam addidit gustantibus esse suauissimas. Sed cur illud admirandum fuerit, si nostris etiam temporibus uermes, qui cariosis caseis innascuntur, magna admodum cum uoluptate a compluribus deuorentur? Galenus cum & ipse ad arborem, ex qua caries decidit, particularem scopum habuisset, lib. viii. simp. medic. sic de illa scripsit. Caries lignorum, & maxime, quae particeps est adstrictionis simul, & abstersionis, uelut ulmus, expurgat, impletque ulcera humida. Σαπρότης ξύλων ita Graece dicitur, quod Latine Lignorum marcor, siue caries: Arabicum, Nucharer uel sab: Italicum, Tarlatura del legno: Germanicum, Vuurm meel: Hispanicum, Carcoma.

Caries lignorum confid.

Vermium lignorum usus.

Caries uires ex Galeno.

Nomina.

Κάλαμος

Κάλαμος.

ARVND.

CAP. XCVII.

Arundinum
confid.

IN Arundinum genere quædam nastos, id est farctior vocatur, ex qua sagittæ factitari solent. Alia scæmina, qua tibiæ ligulas efficiunt. Alia, quod fistulis addicta sit, syringias: cui multum inest carnis, crebris cinctâ geniculis, ad librorum conscriptionem accommodata. Alia crassa, concaua, apud amnes nascens: quæ à quibusdam cypria, ab alijs donax appellatur. Alia phragmites, seu uallatoria, gracilis, candicans, vulgò cognita: cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosque corpore extrahit: luxata, lumborumque dolores cum aceto mulcet. Virentia folia tusa, & imposta ignibus sacris medentur, & cæteris inflammationibus. Corticis cinere peruncta cum aceto alopecie sanantur. Paniculæ lanugo, si aures intrauerit, exurdat. Eundem effectum implet arundo, quæ cypria dicitur.

ARVNDINVM quinque generatantum, ueluti notiora hoc in loco à Dioscoride produuntur: licet Plinius lib. XVI. cap. XXXVI. & lib. XXIII. cap. XI. uiginti nouem arundinum species descriperit: inter quas (ut superius diximus) odoratam recē fuit, quæ Græcis κάλαμος ἄρωματικός appellatur, in India, Syriaque nascens, odoris iucunditate unguentis accommodata. Quod aperte indicat calanum odoratum esse inter arundinum genera reponendum, non autem inter radices, ut uulgi medicorum, & Brasauolus Ferrariensis contendunt, acori radices pro legitima odorata arundine assumentes. Illa, quæ nastos dicitur, solida, farctiaque, quanuis gracilis & leuis, in communem sagittarum usum à Syris accepta, non oritur, quod sciam, in Italia, nisi nascatur (ut tradidit Plinius) in Rbeno Bononiensi amne: Illa etiam, quæ the-

lys, hoc est, scæmina appellatur, cuius tantum est usus ad tibiæ ligulas, hæcenus mihi incognita est. Namque nostra tempestate sunt eiusmodi ligulæ ex communibus arundinibus, ex ea scilicet specie, quam Dioscorides uallatoria nuncupat, qua nostri in uiridarijs, ac hortis in topiarijs extruendis utuntur, ac palos uilibus aptissimos efficiunt. Quod autem uallatoria sit hæc nostra communis, mihi aliquando dubitandi præbuit ansam Dioscorides: quippe qui dicat, eam esse gracilem, & candidam, cùm tamen communis nostra sit crassior. Verùm cùm postea inuenirem Theophrastum scribentem lib. IIII. cap. XII. de plantarum historia, crassiorē, firmiorēque illam arundinem esse, quæ uallatoria nominatur, facile sum ad credendum inductus, hunc Dioscoridis locum esse deprauatum: eoque magis, quod septis, palis, & topiarijs operibus crassæ sunt tenuibus aptiores. Illa uero, quæ ad scribendum usurpatur, cuius auctoritatem penne derogarunt, plurimis reperitur in locis, estque omnibus notissima: ueluti & ea, quæ Cypria uocatur, in paludibus nascens, & apud amnes. Traditur à pluribus rei agrariæ auctoribus, tum etiam à Plinio, inter arundinem, & filicem herbam intestinum esse odium: proinde arundinem uomeri alligatam filicem in agro destruere, ac enecare prodiderunt. At eò maior arundini cum asparagis intercedit amicitia: nam si ferantur in arundinetis, inibi mirifice promouentur. Quidam præterea prodiderunt, arundines in India ad tantam assurgere molem, ut singula internodia nauigiorum uicem præstent per fluuios, & lacus, ternos homines capiente aluo. At si plura de arundinū generibus quis audire cupiat, Theophrastum legat, qui longiori sermone earum historiam literis memoriæque mandauit. De arundine Galenus lib. VII. simpl. medic. hæc scripta reliquit. Calami phragmitis radicem cum bulbis aculeos, & stipites ex alto extrahere quidam scripserunt, ceu trabendi quædam uis ei inesset. Nos tamen eius rei periculum non fecimus: uerùm quantum gustu liceat conijcere, abstergentem facultatem possidet non paucam, minimeque acrem. Ceterum folia ipsa abstergentis sunt facultatis. Cortex uero eius combustus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiunctum habens absterforium quiddam, ut excicet, & excalfaciat tertio quodammodo ordine, plus tamen desiccet, quam excalfaciat. Vitandum autem est eius id, quod anthelen uocant: nam si in aures incidat, adeo tenaciter adherens affigitur, ut auelli non possit, auditumque uitiat: quamobrem sæpissime exurdat. Arundo sic Latina uoce uocatur, ut Græca κάλαμος: Arabica, Casab: Italica, Canna: Germanica, Kor: Hispanica, Cannas: Gallica, Vng roseau.

Arundinis, &
filicis odium.Arundinis vi
res ex Gal.

Nomina.

Πάπυρος. [PAPYRVS.

CAP. XCVIII.

PAPYRVS, qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuè in medicina utilitatis ad laxandas fistulas: madefacta lino inuoluitur, usque dum inaruerit: constricta enim, atque immissa in hiatus humore completur, & intumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaque Aegyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. Iplis radicibus pro ligno utuntur.

tur. Crematae papyri cinis depascencia ulcera cum omnium partium, tum oris maximè, cohibet: verum melius id combusta charta praestat.

QUALIS Papyrus sit, Italia nescit: siquidem (ut Theophrastus est auctor lib. III. cap. IX. de plantarum historia, & Plinius lib. XIII. cap. XI.) Papyrus in Italia non nascitur, sed in Aegypto quibusdam in locis tantum prope Nilum fluvium, quiescentibus Nili aquis, ubi haec euagata stagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum: brachiali obliquae radice crassitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum, thyrsi modo cacumen includens: semine nullo, aut usu eius alio quam floris ad deos coronandos. Radicibus incolae pro ligno utuntur, nec ignis tantum gratia, sed ad alia quoque utensilia vasorum. Ex ipso quidem papyro navigia texunt: & est libro vela, tegetesque, necnon & uestem, etiam stragulam, ac funem. Mandunt quoque crudum, decoctumque, succum tantum deuorantes. Nascitur & in Syria, circa quem odoratus ille calamus lacum. Nuper & in Euphrate nascens circa Babylonem. Papyrus intellectum est eundem usum habere, quem chartae: & tamen adhuc malunt Parthi literas uestibus intexere. Praeparantur ex eo chartae diuisae ac in praetenuas, sed quam latissimas phyluras. haec Plinius. Qui deinde sequenti capite fusius docuit Papyri conficiendi rationem, his uerbis. Post hanc papyrus est, extremumque eius scirpo simile, ac ne funibus quidem nisi in humore utile. Texunturque omnes tabulae mades Nili aqua. Turbidus liquor uim glutini praebet, cum primo supina tabula scheda adlinitur longitudine papyri, quae potuit esse, resegminibus utrinque amputatis. Transuersa postea crates peragitur: premitur deinde praelis, & sic cantur sole plagulae, atque inter se iunguntur. proximarum semper bonitatis diminutione ad deterrimas. Nunquam plures scapo, quam uicena, magna in latitudine earum differentia XIII. digitorum optimis. Haecenus de papyro Plinius.

VIDENTUR & Papyri quoddam esse genus, tenuia, laeuique illa folia est iuncina quadam planta prodeuntia, quae ab insulis diui Thomae, Brasiliae, & Mederae, ad nos conuehuntur, saccharis ut uocant panibus inde delatis circūuoluta. Quandoquidem fragmentum retinemus à clarissimo medico Luca Ghino Pistis ad nos missum, nigris rubrisque Arabicis characteribus manu scriptum. Quod clarissimum praebet indicium, earum insularum incolae tenuissimis his folijs, pro papyro passim uti. Veruntamen hoc non esse papyrus, è quo antiquitas suas confecit chartas, certo scimus, quod hoc arte (ut Plinius est auctor) fieret, illud uero tale à natura producatur, & proprium suae stirpis sit folium. Antiqui itaque ex Papyro chartam faciebant, quemadmodum nos ipsam ex contritis linteis conficimus: unde haecenus antiquum retinens nomen, etiamnum Papyrus apud plerosque dicitur. Credidere nonnulli, ueram esse Papyrus arundines illas, quas Indicas uocant, quibus imbecilles principes, atque hierarchae, prelati uulgo dicti, ad aegram senectutem fulciendam pro scipione utuntur, materiam auro, uel argento succingentes. Quod tamen asserere non ausim, nec utique reprobare, cum huiusce rei certam cognitionem adhuc assequi non potuerim. Papyri meminit Galenus lib. VIII. simp. medicam. sic inquit. Papyrus ipsa quidem per se in usum medicamentum non uenit: at macerata, aut ista utilis efficitur. Igitur oxycrato, uinone macerata, recentia ulcera glutinat, maxime in circulum circumposita. Verum hic quidem est, ceu materia, quae medicamina sanantia accipiat: at ubi ista fuerit, medicamentum est exiccatorium, uelut & chartae combustae cinis, nisi quatenus infirmior est, quam papyri. haec Galenus. Caeterum animaduertendum est, quod nostri usus charta, quae ex ueteribus conficitur linteis, iisdem non pollet facultatibus, quibus ea commendatur, quam ueteres ex papyro arbore parabant. Quo fit, ut dubium mihi sit, quoniam modo parari possit illud Galeni medicamentum, quod de charta combusta dicitur, ulceribus sordidis, & sinuosis utilissimum: itemque pastillus Faustini à Paulo lib. VII. traditus. Πάπυρος Graecis, Latinis pariter Papyrus appellatur: Arabibus, Burdi, seu Berdi: Italis, Papiro.

Papyri conficiendi ratio.

Papyri conficiendi ratio.

Indica arundo.

Papyri uires ex Galeno.

MYRICA.

MYRICA, seu tamarix, arbor vulgo cognita est, cum apud pigras, & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens, compage muscosum. Aegyptus, Syriaque alteram gignunt mitiorem, syluestri caetera similem. Fructum parit gallae proximum, inaequaliter astringentem gustu: quo conuenienter utimur uice gallae in medicaminibus oculorum, orisque. Datur cruentae excreationi in potu, & coeliacis, & contra profluuiam foeminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitus tumores inhibet. Cortex in eisdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absomit: ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluxione uuluae opportunis in defensionibus: phthiriasi, lendibusque circumfusum prodest. Abundantiam foeminarum

Nomina.

ΜΥΡΙΚΗ. MYRICA. CAP. XCIX.

MYRICA, seu tamarix, arbor vulgo cognita est, cum apud pigras, & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens, compage muscosum. Aegyptus, Syriaque alteram gignunt mitiorem, syluestri caetera similem. Fructum parit gallae proximum, inaequaliter astringentem gustu: quo conuenienter utimur uice gallae in medicaminibus oculorum, orisque. Datur cruentae excreationi in potu, & coeliacis, & contra profluuiam foeminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitus tumores inhibet. Cortex in eisdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absomit: ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluxione uuluae opportunis in defensionibus: phthiriasi, lendibusque circumfusum prodest. Abundantiam foeminarum

fœminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calices è caudice lienosis moliantur, quò datus in his potus proficiat.

Myricæ consideratio.

VRBANA Myrica, quòd sciam, non nascitur in Italia; quanquam in Aegypto, & Syria gignitur. Quæ uerò alicubi reperitur in hortis, & in quibusdam uridarijs mitior credita, non alia est, quam syluestris, in locos mitiores translata. Cuius rei certo sunt indicio fructus, & flores, quos omnino syluestribus similes profert, non autem gallæ modo, ut domestica. Umbra arboris insigni proceritate sæpe per æstatem Romæ me oblectatum fuisse recordor ad Tyberis ripas, in hortulo quodam hospitalis Sancti spiritus. quæ etsi domestica haberetur ab omnibus; florem tamen, & fructum ferebat syluestri similem. Hæc in stuminum ripis frequentissima nascitur in Italia. Quare non potui non admirari Dioscoridem: quippe qui dicat tantum nasci Myricam apud paludes, ac resides aquas, cum oppositum sanè eueniat in Italia. Quod me sæpius adduxit, ut crediderim, aut Dioscoridis codicem hoc loco deprauatum esse, aut in Græcia secus, quàm in Italia myricam proxime stagna, ac paludes oriri. E myricæ trunco alui excuantur (ut Columella scribit) aquæq; replentur, ut subinde postea bibant sues: nam hoc potu splenis incremento sanantur, quo morbo æstate maxime torquentur, dum, quæ eorum est pabuli insatiabilis auuiditas, arborum fructus consecantur, qui plurimi eo tempore propter ariditatem in terram decidunt. Porrò myricæ cinerem omnia ulcera ignis exustione contracta, efficaciter exiccare author est Serapio. Folia simul cum tota planta fôtu frigidus collectiones inhihent, ac reprimunt. Elephantiasim ex lienis uitio obortam myricæ radicem decoctam, & cum passis uuis epotum sanare tradidit Alcanzius Arabs: id quod se uidisse ait in duabus mulieribus, quæ hac labe laborarunt. Ex quo mihi persuasum est, id nõ incongruum in Gallica peste fore medicamentum, Guatæo forsitan ligno non abssimile. Myricæ radices pro odorata cassia uenditabant impostores. Sed postquam fraus à peritis medicæ materiæ uiris deprehensa est, eius in officinis usus

Myricæ medicinz.

penitus exoleuit. Meminit myricæ Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Myrica abstergentis est, ac incidentis facultatis, absq; perspicua desiccatione: habet uerò etiam adstrictionem nonnullam. Has ob qualitates, facultatesq; admodum prodest lienii indurato decocta cum aceto, aut uino, siue radice, siue folijs, siue extremis ramulis: sanat porrò dentium dolores. Cæterum fructus, & cortex non paucam sortita sunt adstrictionem, adeò ut gallæ omphacitidi proxima sint, nisi quòd acerbitas euidens est in galla, sed myricæ fructui temperatura inest inæqualis: immista est enim naturæ eius multa partium tenuitas, atq; uis abstergendi: quod sanè gallæ non accidit. At tamen ubi galla fortè ad manum non erit, eo uti liceat ad omnia, ad quæ illa utimur: in eisdem & cortice. Porrò myricæ combustæ cinis admodum desiccatorie facultatis est, plurimam habens abstergendi facultatem, pauillam adstringendi. Myrica arbor ita Græcè uocata, Latine Myrica, & Tamarix nuncupatur: Arabicè, Tarfa, seu Carfa: Italicè, Tamarigio: Germanicè, Tamariscken, aut Porst: Hispanicè, Tamargueira, & Tamariz: Gallicè,

Myricæ uires ex Galeno.

Tamarisf.

Nomina.

ERICA.

ERICA ALIA.

ERICA.

ERICA fruticosa arbor, myricæ similis, longè minor. cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos, quàm coma serpentium ictibus illitu medetur.

ERICA stirps fruticosa Asia, Græciâq; fruticibus ascribitur. Hæc (ut plantarum scriptores asserunt) bis anno floret. quo sit, ut prima, & ultima habeatur, quæ inter sylvestres stirpes floreat. Plinius lib. XXI. cap. IX. ericam describens inquit. Ericen Græci uocant fruticem non multum à myricæ differentem, colore roris marini, & pene folio. Hanc aduersari serpentibus tradunt. hæc Plinij uerba. Verum non ob id facile fuerit affirmare, quænam planta nobis legitimam Ericam præ se ferat, cum tam paucis notis describatur ab omnibus: tametsi hæc, cuius hic figuram appinximus, nil aliud, quàm ericam designare uideatur. Si quidem fruticosa est planta, semicubitalis, colore roris marini, folijs ferè myricæ, cui eam Dioscorides assimilât: uere primo & autumno florescens, quod huius fruticis proprium est, si rei herbarie scriptoribus est adhibenda fides. Addè, quòd huiusce flores autumno maxime depascantur apes, ea fortasse de causa, quòd non modò Erica prima sit, & ultima sylvestrium, quæ floreat; sed quòd etiam diutius floribus quàm plurimis ornetur, nempe autumno toto, & ad hyemem usque. Vnde mel, quod ex ijs apes faciunt, ericeum (ut Plinius est auctor) antiquis appellatur, quod conuichi tradidit post primos autumnus imbres, cum erica sola floret in syluis. Præterea cum lib. III. scribat Dioscorides, corim, hypericum aliquibus uocatum, fruticem esse folio ericæ, minore tamen, sitq; hæc cori folio admodum similis, magis adhuc inclinauit animus ad credendum, hanc esse Dioscoridis ericam. His ergo rationibus adductus non temerè factum putauit, pro legitima erica huius effigiem expressam dare. Oritur hæc frequentissima in Goritiensi agro eo præsertim tractu, quâ à Dino Andrea (ita appellatur uicus) ad Vipaciam fluuium iter. incolæ uernaculo sermone eam nominant Grione. Sed in Hetruria longè magis adolescit, fiuntq; ex ea scopæ apitissimæ ad mundandas ædes, & ob id uulgo hæc planta proprie uocatur Scopæ. Marcellus, nescio qua ratione ductus, ericam magno errore genitæ speciem putat. Ericam aliam, cuius etiam hic imaginem exhibemus, ut quæ fortasse non minus, quàm antedicta, ueram referat, misit ad me Gabriel Fallopius Mutinensis medicus singularis ingenij & eruditionis, dum Patauij honorificè humani corporis dissectionem & materiam medicam proficetur. Eam autem libenter depingi curauimus, atque in medium proferre libuit, ut rei herbarie peritos in his, quemadmodum & in cæteris plantis, iudices constituamus: quorum sanè iudicio subscribent studiosi, quibus nos quidem, quantum labore atque industria consequi possimus, non grauanur prodesse. Ericam paucis perstrinxit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Erica digerendi per halitum facultatem obrinet. Flore eius potissimum, ac folijs utendum. hæc Galenus. Ceterum aqua, in qua Erica decocta sit, sumpta tepida tam mane quàm uesperis tringinta dies quinque unciarum pondere tribus horis ante cibum, ualet ad uesicæ calculos comminuendos & expellendos. Verum post id tempus malè affecti in balneum decoctionis eiusdem plantæ ingredi, atque inibi dum morantur, super Ericam decoctam sedere debent: idq; pluries repetendum est. Equidem noui aliquos, qui seruatâ rectâ uictus ratione, hoc tantum potu uesicæ calculum in minimas partes comminutum eiecerunt. Planta hæc, quæ Græcis ερείκη, Latinis item Erica nominatur, pariter & Italis: Heyden, Germanis: Queiro, Hispanis: Bruyere, Gallis.

Ericæ cōfideratio.

Mel ericeum.

Ericæ facultas ex Gal.

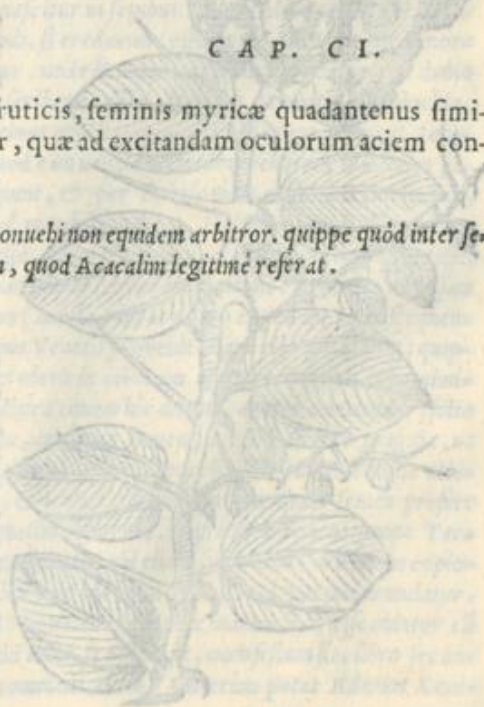
Nomina.

40 Ακαναλῖς. ACACALIS.

CAP. CI.

ACACALIS fructus est nascentis in Aegypto fruticis, feminis myricæ quadantenus similis. Cuius aqua, in qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

ACACALIM Aegyptiæ arbusculæ semen ad nos hæc ætate conuehi non equidem arbitror. quippe quòd inter femina, quæ peregrina nobis importantur, nullum adhuc repererim, quòd Acacalim legitime referat.

k RHAMNVS

Ερείκη

Ερείκη